

Çanakkale Savaşları ve Anzak Günü Kapsamında Türkiye ve Yeni Zelanda Eğitim Programlarında 'Tarihsel Empati ve Küresel Vatandaşlık' Kavramlarının Karşılaştırması

Emel OKUR-BERBEROĞLU* & Bilgehan BERBEROĞLU**

Öz

Küresel vatandaşlık demokratik yaşam, siyasi okur-yazarlık, ahlaki sorumluluk, sosyal katılım gibi kavramları da içeren çok geniş bir kavram olduğu gibi özünde tarihsel empati kavramı bulunmaktadır. Tarihsel empati, geçmişte yaşamış olan birini anlamaya çalışmak, bir başka deyişle "bir başkasının ayakkabısı ile yürümeye çalışmaktır". Buradaki önemli nokta, genel olarak savaşı ele almak değildir; odak nokta, tarihsel karakterler'dir. "Geçmişteki tarihsel karakter neden o anda, o şekilde davranmayı tercih etmiştir", önemli olan bunu anlamaya çalışmaktır. Ancak bu şekilde tarihsel olayların, daha eleştirel ve gerçeğe daha yakın değerlendirilebileceğine inanılmaktadır. Çanakkale Savaşları ve Anzak Günü gibi önemli bir tarihi olay, bu bağlamda diğer ülkeler için güzel bir örnek teşkil etmektedir çünkü Yeni Zelanda ve Türkiye, savaşmış olsalar dahi kültürel bağını devam ettirmektedir. Belki de bunun en önemli nedeni, Gelibolu Yarımadası üzerinde Anzak Mezarlığı'nın olmuş olmasıdır. Bu bağlamda, iki ülkenin ortak noktası 'Çanakkale Savaşları'dır. Aralarında savaş olmuş olan iki ülke açısından, aynı konunun nasıl işlendiği merak edilmektedir. Her iki ülkeyi de ilgilendiren bu önemli konu hakkında, karşılaştırmalı çalışmaların yapılmaması çok büyük eksiklik olarak görülmektedir. Bu nedenle bu araştırmada, karşılaştırmalı çalışmalara dayanak oluşturabilecek düzeyde, her iki ülkenin eğitim programları incelenmiştir. Araştırmada, tarama modeli kullanılmış ve elde edilen veriler, içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Bu bağlamda her iki ülkenin eğitim programlarında 'barış eğitimi, tarihsel empati, küresel vatandaşlık' kavramlarının nasıl ele alındığı değerlendirilmiş ve karşılaştırma yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Yeni Zelanda, Çanakkale Savaşları, Anzak, tarihsel empati, küresel vatandaşlık

* Dr. LIC (Livestock Improvement Corporation), 140 Riverlea Road, Hamilton, New Zealand, emelokur17@gmail.com

** Librarian, Univeristy of Waikato, New Zealand, bilgehan@waikato.ac.nz

Çanakkale Wars and Anzac Day Coverage in Turkey and New Zealand Education Programs ‘ Historical Empathy and Global Citizenship ‘ Concepts of Comparison

Abstract

Global citizenship covers some subjects such as democratic life, political literacy, moral responsibility, social participation and is based on ‘historical empathy’. Historical empathy is to try to understand someone who lived in the past, in other words, to try to walk in another’s shoes. The most important point here is historical characters, not the war. The learner tries to understand why the historical character behaves at this manner in that time. In this situation historical events can be criticized and evaluated more realistic. Canakkale Wars and Anzac Day are significant events and important examples for the other countries because both countries battled however they have been going on their cultural connection. This connection might be related to the Anzac cemetery which is on the Gallipoli Peninsula so Canakkale War is common subject for both countries. It is wondered how this war is taught within both countries education programs. Unfortunately there are no comparison researches in terms of both countries education programs and this is a big deficiency. Descriptive model was used at the study and the collected data were examined by content analyses. The aim of this study is to compare both countries education programs in terms of ‘peace education, historical empathy and global citizenship’ and evaluate how they mention these concepts.

Keywords: Turkey, New Zealand, Canakkale Wars, Anzac, historical empathy, global citizenship

Tarihsel Empati ve Küresel Vatandaşlık

Savaşların ön plana çıktığı günümüz dünyasında, ‘barış kavramına ve barış eğitime’ önem verilmesi gerektiğine inanılmaktadır. Barış eğitiminin temel esasları arasında “tarihsel empati” ve “küresel vatandaşlık” kavramları yer almaktadır. Küresel vatandaşlık demokratik yaşam, siyasi okur-yazarlık, ahlaki sorumluluk, sosyal katılım gibi kavramları da içeren çok geniş bir kavram olduğu gibi özünde ‘tarihsel empati / tarihsel duygudaşlık’ kavramı bulunmaktadır (Crick, 1998).

Tarih eğitiminde tarihsel empatinin kullanılması hem vatandaşlık eğitimi için önemli bir basamak (Crick, 1998) hem de tarih öğretiminde öğrencinin eleştirel ve tarihsel düşünebilmesi için önemli bir kilit noktasıdır (Barton, 2012). Empati, psikolojik bir kavram olarak bireyin kendini bir başkasının yerine koyarak düşünmesi ve hareket etmesi olarak tanımlansa da tarihsel empati de önemli bir farklılık vardır. O da geçmişte yaşamış olan birini anlamaya çalışmak, bir başka deyişle “bir başkasının

ayakkabısı ile yürümeye çalışmaktır” (Davison, 2012: 3). Buradaki önemli nokta, genel olarak savaşı ele almak değildir; odak nokta, ‘tarihsel karakterler’dir. ‘Geçmişteki tarihsel karakter neden o anda, o şekilde davranmayı tercih etmiştir’, önemli olan bunu anlamaya çalışmaktır. Ancak bu şekilde tarihsel olayların, daha eleştirel ve gerçeğe daha yakın değerlendirilebileceğine inanılmaktadır.

Çanakkale Savaşları ve Anzak Günü gibi önemli bir tarihi olay, bu bağlamda diğer ülkeler için güzel bir örnek teşkil etmektedir çünkü Yeni Zelanda (Anzaklar) ve Türkiye, savaşmış olsalar dahi kültürel bağını devam ettirmektedir. Belki de bunun en önemli nedeni, Gelibolu Yarımadası üzerinde Anzak Mezarlığı’nın olmuş olmasıdır. Bu bağlamda, iki ülkenin ortak noktası ‘Çanakkale Savaşları’dır. Aralarında savaş olmuş olan iki ülke açısından, aynı konunun nasıl işlendiği merak edilmektedir. Her iki ülkeyi de ilgilendiren bu önemli konu hakkında, karşılaştırmalı çalışmaların yapılmamış olması çok büyük eksiklik olarak görülmektedir. Bu nedenle bu araştırmada, öncelikli olarak karşılaştırmalı çalışmalara dayanak oluşturabilecek her iki ülkenin eğitim programları incelenmiştir.

Yöntem

Araştırmada, tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelinde amaç, sebep-sonuç ilişkisi kurmaksızın var olan bir durumu, olduğu gibi ortaya koymaya çalışmaktır (Karasar, 2005). Bu amaçla öncelikli olarak, Türkiye ve Yeni Zelanda eğitim programlarında Çanakkale Savaşı ya da Anzak Günü’nün hangi sınıfta ve hangi ünite altında işlendiği tespit edilmiştir. İkinci olarak eğitim programlarında ‘barış eğitimi, tarihsel empati, küresel vatandaşlık’ kavramlarının nasıl ele alındığı değerlendirilmiş ve karşılaştırma yapılmıştır. Üçüncü olarak alan yazın taraması yapılarak, her iki ülkenin tarih eğitimine getirilen eleştiriler değerlendirilmiştir. Bu bağlamda eğitim programları ve alan yazından elde edilen veriler, içerik analizi ile değerlendirilmiştir.

Türkiye ve Yeni Zelanda açısından Çanakkale Savaşları ya da Anzak Günü kapsamında yapılan araştırmaların, ağırlıklı olarak savaş turizmi ile sınırlı kaldığı görülmektedir (Hall, Basarin & Lockstone-Binney, 2009; Yurtseven& Dönmez, 2005). Bu bağlamda, Gelibolu Yarımadası’na törenler için gelen Yeni Zelandalı ya da Avustralyalı turistlerin, hizmetlerden memnuniyet düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Türkiye’de kazanan taraf olarak, ‘zafer’ olarak kutlanan bu olay; Yeni Zelanda açısından, ‘Anzak Günü’ adı altında anma törenleri ile anılmaktadır. Türkiye tarihi açısından, yeni bir devlet oluşumunun ilk adımları olan bu savaş, Yeni Zelanda için ortak bir devlet tarihi oluşturma çabası altında yer almaktadır. Her iki ülkenin tarih eğitim hedefleri arasında ‘küresel vatandaşlık’ eğitimi yer almaktadır (MEB, 2010; Yeni Zelanda Öğretim Programı, 2007). Her iki ülkede de 10. sınıf tarih eğitiminin hedefleri arasında, doğrudan ‘küresel vatandaşlıktan’ bahsedilmemektedir fakat eği-

tim hedeflerinin içeriği, küresel vatandaşlığı işaret etmektedir (MEB, 2010:5; Yeni Zelanda Öğretim Programı, 2007: 41).

Türkiye'nin Tarih Eğitimi

'Tarih, insanın önyargılarından kurtulmasına yardımcı unsurlardan biri olarak (Özlem, 1984: 43) ya da geçmişđ değerlendirerek bugünü anlamamızı sağlayan etmenlerden biri (Ciydem, 2012) olarak tanımlamaktadır. Devlet tarihi, bir devletin devamlılığının sağlanabilmesi için geçmişe dair olayların yeniden yorumlanması olarak ifade edilebilir (Şimşek, 2007). Bu sayede, 'ulusal devlet' oluşturulabilecek ve toplumun iç dinamiği pekiştirilecektir (Aslan, 2012; Ciydem, 2012; Şimşek, 2007). Bu noktada, 'tarihin eğitimi' önem kazanmaktadır çünkü devlet, kendi halkına geçmişlerinin nasıl olduğunu anlatarak ortak bir değeri oluşturmaya çalışmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin de kendi devlet tarihini yazarken, 19. yy 'milliyetçilik' akımından etkilendiği görülmektedir (Kan, 2009; Şimşek, 2007). Bu dönemde, belki de ilk resmi tarih eğitimlerinin askeri okullarda verilmesinden kaynaklı olarak, tarih eğitiminde özellikle 'askeri zaferler' ön plana çıkmıştır (Şimşek, 2007). Sonraki yıllarda askeri darbelerden kaynaklı olarak mevcut tarih kitaplarında, sıklıkla askeri başarılarından söz edilmiştir (Aktaş, 2012; Alaslan, Şimşek& Çamdeviren, 2012).

Savaşlar söz konusu olduğunda, mutlaka bir düşman / suçlu taraf ya da bir kazanan ve bir kaybeden taraf olmaktadır. Böyle bir durumda, karşı taraf için 'ötekileştirme' ya da 'kötülüme' uygulaması yapılmaktadır. Aslında, tarih kitaplarında ulusların birbirini ötekileştirmesi, birbirine düşmanca ifadeler bulunmasından vazgeçilmesi düşüncesi, 1919 yılına kadar uzanmaktadır. Bu düşünce Milletler Cemiyeti'nin Entelektüel İşbirliği çerçevesinde oluşturulmuştur (UNESCO Arşiv Katalogu, 2013). Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra 'tarih eğitimi' çerçevesinde, barışçıl bir ortam oluşturulması hedeflenmiştir. (Demircioğlu, 2006)

Türkiye'de de barışçıl ortamın devamlılığı açısından, geçmiş dönemde anlaşmazlık yaşandığı toplumlara yönelik (Ör. Yunanistan gibi) daha yumuşak ifadeler kullanılmaya başlanmıştır (Aktaş, 2012). Günümüzde Avrupa Birliği (AB) de üye / aday üye ülkelerden, kendi eğitim programlarında benzeri değışiklikler yapmasını istemektedir. Türkiye'nin AB'ye aday üye ülkelerden biri olması nedeni ile 'tarih eğitimi' müfredatında çeşitli değışikliklere gidilmiştir. Bu bağlamda, Türkiye ile arasında geçmiş yıllarda savaş ya da her hangi bir anlaşmazlık yaşanmış olsa dahi diğer ülkeleri kötüleyecek düşmanca ifadeler, tarih müfredatından çıkarılması önerilmiştir. (AB Bakanlığı, 2012) Özellikle bu noktada ortaya çıkan konu, savaş ve barış eğitimidir. Fakat Aktaş (2102), Türkiye'de 'savaş ve barış eğitimi' konusunda uygulamalı araştırmaların yetersiz olduğunu dile getirmektedir.

Barış eğitimi, savaş eğitimini de kapsayan daha geniş bir kavramdır ve bu eğitimi ile ilgili bazı kavramlar arasında farkındalık arttırma, vatandaşlık eğitimi, kültürlerarası eğitim, uluslararası anlayış eğitimi, karşılıklı anlayış eğitimi, çevre eğitimi de yer almaktadır (Aktaş, 2012: 72). Benzer şekilde AB tarih eğitiminin amaçları arasında tarihsel bilgi ve yaşanan toplumun kültürünü kazandırma, aktif vatandaşlık bilinci, analitik düşünme, problem çözme becerisi (AB Bakanlığı, 2012; Demircioğlu, 2006) yer almaktadır. Barış eğitimi ile AB'nin tarih eğitimi amaçları arasındaki ortak nokta, 'vatandaşlık eğitimi' dir. Diğer amaçlar ile birlikte değerlendirildiğinde, burada ifade edilen 'vatandaşlık eğitimi', sadece kendi ülkesine karşı bireyin sorumluluk bilincini arttırmak olarak düşünülmemelidir. Eğer 'vatandaşlık eğitimi', bu kapsamda değerlendirilirse farklı kültürlerden oluşan Avrupa, nasıl bir 'birlik' oluşturacaktır? İkinci bir husus, eğer her ülke, olayları sadece kendi açısından değerlendirirse nasıl 'barış ortamı ve barış eğitimi' sağlanacaktır? Burada asıl olarak bahsedilen, 'küresel vatandaşlık' eğitimidir.

Küresel vatandaşlık, kendi ulusal kimliğinden vazgeçmeden sadece kendi ülkesini değil, aynı zamanda diğer ülkeleri, diğer nesilleri yerel, ulusal ve küresel anlamda düşünerek hareket etmeyi, bu davranışların sorumluluğunu almış olmayı gerektirir (Morais& Agden, 2011; Kan, 2009). Bu bağlamda, öğrencileri etkileyen konu ya da olaylardan yola çıkarak, problemler karşısında mantıklı adım atmalarına yardımcı olmak; sadece 'biz' ve 'diğerleri' gibi ötekileştirme yaparak değil çoklu bakış açısına sahip olunması hedeflenir (Kan, 2009). Ne yazık ki ağırlıklı olarak savaşların anlatıldığı 'Türk Tarih Eğitimi'nde, bu hedeflerin nasıl sağlanabileceği de şüphelidir.

Tarih eğitimi için ifade edilen sorunlar da bu hedeflerin gerçekleşmesinin zor olduğunu düşündürmektedir. Türk tarih öğretim programının konuyu ele alış şekli, kullanılan yöntem/ yaklaşım açısından yetersiz kaldığını ifade edilmektedir (Özkan, 2011; Ayaz, 2009; Ozan, 2007; Aslan, 2005). Ayrıca Türk Tarih Eğitimi müfredatının pedagojik yönden eksik olduğu; öğrencinin gelişimsel olgunluğuna göre konuların anlatılması gerektiği; mevcut tarihsel bilgilerin, öğrencinin Türk ve dünya tarihini anlaması açısından yetersiz kaldığı; mevcut tarih eğitiminin problem çözme ya da analitik düşünme yetisi kazandırmadığını ve kazandırmayacağını; günümüz tarih eğitiminin, daha çok bilgi ve kültür aktarımı ile sınırlı kaldığı çeşitli kaynaklarda dile getirilmektedir (Aktaş, 2012; Özkan, 2011; Demircioğlu, 2006). Bu araştırma kapsamında değerlendirildiğinde, en çarpıcı eleştiri Turgut (2011)'tan gelmektedir. Turgut (2011), 10. sınıf tarih ders kitaplarını değerlendirmiştir. Araştırmasının sonunda, 10. sınıf tarih ders kitaplarının 'çoklu bakış açısı kazandırmaktan uzak, vatandaşlık eğitimi açısından yetersiz olduğunu' vurgulamaktadır (Turgut, 2011: 99- 100)

Yeni Zelanda'nın Tarih Eğitimi

Anzak (orijinal yazılışı 'Anzac') kelimesi, 'Avustralya ve Yeni Zelanda askeri birliği (Australian and New Zealand army corps) anlamına gelmektedir (Liu, 2008). Anzak Günü, Yeni Zelanda tarihi açısından en önemli tarihi olaylardan biri olarak kabul edilmekte (Liu, 2008) ve bu nedenle ulusal bir marka (Florek& Insch, 2008), ortak bir kültürel değer (Montgomerie, 2003) olma özelliği göstermektedir. Yeni Zelandalılar, yakalarına 'gelincik' çiçeği takarak Anzak Günü'nü anmakta ve sembolleştirmektedir.

Macleod (2002), Anzak Günü nedeni ile Gelibolu Yarımadası'nda yapılan anma törenlerine katılımları değerlendirdiğinde, 50. yıl (1965) anma töreninden 75. yıl (1990) anma törenine değin katılımlarda artış olduğunu ifade etmektedir. Son yıllarda yapılan anma törenlerine olan katılımın, 'artış' seyrinde olduğu görülmektedir (Hall, Basarin& Lockstone-Binney, 2009). Macleod (2002)'a göre insanlar iki neden ile bu anma törenine katılmaktadır. Birincisi kişisel bağları, yani savaşa katılmış olan akra-bası ya da bir daha geri dönemeyecek olan insanlara duyduğu sayđı nedeni katılmış olabilir. İkincisi olayın kültürel önemi ve bıraktığı miras yani, savaşın korkunçluğu, bir daha tekrarlanmaması, yapılan fedakârlıklara şükranlarını sunmak ya da kültürel bağlarını yenilemeyi sağlamak amacı ile katılabilir. Macleod (2002), birinci nedenin aradan geçen yıllarda önemini kaybettiğini çünkü savaşa katılan nesillerin, yavaş yavaş öldüklerini ve sadece onların anları ve anlatılarının kaldığını ifade etmektedir. Bu durum, ikinci nedenin daha çok öne çıkmasına neden olmaktadır. Hatta Anzak Günü nedeni ile elde edilen deneyimlerin, ileriki yıllarda Vietnam Savaşı'na katılım konusunda, güçlü itirazların ortaya çıkmasına neden olduğu vurgulanmaktadır.

Yeni Zelandalılar, Anzak Günü'ne tarihi açıdan çeşitli anlamlar yüklemiş olsalar da aslında tarih eğitimi, Yeni Zelanda eğitim programında en tartışmalı konulardan biridir. Bu araştırmanın konu alanı olan Çanakkale Savaşları ve Anzak Günü kapsamında yapılan çeşitli araştırmalar, Yeni Zelanda gençliğinin Anzak Günü gibi ülkesel düzeyde önemli bir anma gününün, ne anlama gediğini anlamakta yetersiz kaldıklarını göstermektedir (Catherall, 2002a; Catherall, 2002b; Rendle, 2003). Örneğin Rendle (2003), Yeni Zandalı gençlerin Gelibolu'nun yerini haritada bulamadıklarını, bazı gençlerin Gelibolu'yu Fransa ya da İtalya yakınlarında bir yer olarak aradıklarını; bazılarının ise 'ANZAC' kelimesinin neyi ifade ettiğini bilmediğini belirtmektedir. Her ne kadar bu tespitler, bundan yaklaşık 10 sene önce yapılmış olsa da Yeni Zelanda tarih eğitimine getirilen eleştiriler nedeni ile bu sıkıntının hala devam ediyor olabileceği düşünölmektedir. Çünkü Sheehan (2008) Yeni Zandalı öğrencilerin, Yeni Zelanda hakkında çok az şey bildiklerini ifade etmektedir.

Günümüz Yeni Zelanda tarih eğitimi konusundaki en büyük eleştiri, ulusal bir tarih eğitimi yapılandıramadıkları yönündedir. Diğer yandan tarih eğitiminin, 'vatan-daşlık eğitimi' vermekte de yetersiz kaldığı ifade edilmektedir (Sheehan, 2010). Tarih ve tarih eğitimi tartışmaları, 1970'li ve 1980'li yıllara değin uzanmaktadır. O dönemki tarih eğitimi müfredatının, dönemin siyasetçilerinin ve bir grup akademisyenin araştırma alanları nedeni ile 16. ve 17. yüzyıl İngiltere tarihinin etkisi altında olduğu,

dönem savaşlarının Avrupa merkezli anlatıldığı belirtilmektedir. Dolayısıyla öğrencilere dar bir çerçevede, tarihsel sıra ile olaylar anlatılmakta ve sadece tarihsel bilgi akışı olmaktadır. İlerleyen yıllarda tarih eğitimi konusunda, düzenlemeler yapılırsa da bu ana sorunların, hala etkisinin devam ettiği görülmektedir. (Sheehan, 2008, 2010)

2010 yılında yapılan son değişikliklere göre tarih eğitimi, 1-10. sınıflar arasında Sosyal Bilimler dersi altında işlenmektedir. 11. Sınıftan itibaren ayrı bir başlık altında, 'tarih' dersi vardır ve Çanakkale Savaşları, 12. sınıfta I. Dünya Savaşı kapsamında yer almaktadır. (Yeni Zelanda Tarih Öğretim Programı, 2010) Bu son değişiklikler doğrultusunda, öğretmenlere sadece geniş kapsamlı konu alanları verilmiş fakat alt konu dallarının ne olacağı ya da konuların nasıl işleneceğine dair bir açıklama yapılmamıştır (Sheehan, 2010). Dolayısıyla bu noktada, öğretmenin 'yaratıcılığı' ön plana çıkmaktadır fakat öğretmenlerin, Anzak Günü ya da ruhunu nasıl anlattıkları bilinmemektedir.

Öneriler

- Mevcut eğitim sistemlerinin, şu anda ne düzeyde küresel vatandaşlık eğitimi verdiğini belirleyebilmek amacıyla Morais ve Ogden (2011)'in Küresel Vatandaşlık Ölçeği, her iki ülkede de kullanılabilir.
- Davison (2012)'in yaptığı gibi çeşitli tarihsel materyaller ile her iki ülkede ayrı ayrı tarihsel empati ve küresel vatandaşlık kavramlarının gelişimi incelenebilir.
- Gezi-gözlem yöntemi tarihsel empati ve küresel vatandaşlık eğitimi için önemli bir araç olduğuna inanılmaktadır. Dolayısıyla Yeni Zelandalı öğrencilerin Gelibolu Yarımadası'nı ziyaret ederek uygulanacak bir eğitim programının, tarihsel empati ve küresel vatandaşlık kavramlarının gelişimi üzerinde ne derece etkili olduğu incelenebilir. Acaba öğrenciler, atalarının geldiği, vefat ettiği bu toprakları, onların mezarlarını görünce ne hissedecektir?
- Türk tarih eğitiminde 'Çanakkale Savaşları', ayrı bir başlık altında 10. sınıfta işlenmektedir (MEB, 2010: 35). Yeni Zelanda ortaöğretim tarih eğitiminde doğrudan 'Çanakkale Savaşları'ndan bahsedilmemekte; konu, I. Dünya Savaşı kapsamında 12. sınıfta işlenmektedir (Yeni Zelanda Tarih Öğretim Programı, 2010: 31). Bu konular, her iki ülkede de benzer sınıflarda işlenmektedir dolayısıyla Yeni Zelanda ve Türkiye, Çanakkale Savaşları ve Anzak Günü konusunda, ortak bir eğitim programı geliştirebilir.
- Her iki ülke tarih arşivlerini, incelenmek amacıyla karşılıklı olarak birbirine açabilir. Böylelikle eğitim için daha uygun ve yaratıcı materyallere ulaşılabilir.
- Eğitimlerde asıl olarak, kim kazandı ya da kim kaybetti sorularına odaklanmak yerine, ülkeleri savaşa sürükleyen, insanları savaşa katılmaya iten nedenlerin neler olduğu üzerinde durulmasına ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

- AB (Avrupa Birliđi) Bakanlığı, *Fasıl 26 Eğitim ve Kùltür*, 2012. www.abgs.gov.tr/index.php?p=91&I=1, 25.04.2012.
- Aktaş, Özgür, *Tarih Eğitiminde Savaş Ve Barış: Ortaöğretim Öğrencilerinin Savaş Ve Barış Konularıyla İlgili Bilgilerinin Ve Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmış Doktora Tezi, YOK Veri Tabanı, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2012.
- Alaslan, Funda, Ahmet Şimşek, ve Şenel Çamdeviren. "Türk Maarif (Eğitim) Şùralarında Tarih Eğitimi", *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, c. 2, s. 2, 2012, ss. 189- 225. www.kalema-cademy.net/sayilar/Sayi3_06TurkMaarifSuralarındaTarihEğitimi.pdf, 21.04.2013.
- Aslan, Erdal. "Türkiye'de Tarih Eğitiminin Sorunları.", *Dokuz Eylùl Üniversitesi Buca Eğitim Fakùltesi Dergisi*, s. 18, 2010, ss. 106- 114. www.befjournal.com.tr/index.php/dergi/article/view/110/89, 21.04.2013.
- Aslan, Erdal, "Atatürk Döneminde Tarih Eğitimi- I: "Türk Tarih Tezi" öncesi dönem (1921-1931). *Eğitim ve Bilim*, c. 37, s. 164, 2012, ss. 331- 346. www.egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/1388/382, 21.04.2013.
- Ayaz, T., "Milli Eğitim Şùralarında Tarih Öđretimi.", Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, YOK Veri Tabanı. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, 2009.
- Barton, Keith.C., "Wars And Rumors Of War: The Rhetoric And Reality Of History Education İn The United States. In T. Taylor & R. Guyver (Eds.), *History Wars And The Classroom:Global Perspectives* (pp. 187-202). Charlotte, NC: Information Age Publishing, 2012.
- Catherall, Sarah. "Teaching of NZ History a 'Disgrace.'" Sunday Star Times, 3 February 2010, ss. 10, 2002a. www.wahta.net/history-teaching-in-the-news.html, 29.04.2013.
- Catherall, Sarah. "Teen Knowledge of NZ Events in History. Sunday Star Times, 10 February 2010,ss. 23, 2002b. www.wahta.net/history-teaching-in-the-news.html, 29.04.2013.
- Ciydem, Erol. "The Mission Of History Education İn Forming Future." *Procedia- Social and Behavioral Sciencnes*, s. 46, 2012, ss. 1028- 1031. <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.05.242>, 21.04.2013.
- Crick, Bernard, "Education For Citizenship And The Teaching Of Democracy İn Schools: Final Report Of The Advisory Committee On Citizenship." London: Qualifications and Curriculum Authority, 1998. Retrieved from http://www.qcda.gov.uk/libraryAssets/media/6123_crick_report_1998.pdf, 23.10.2013.
- Davison, Martin, "It is really hard being their shoes.": Developing Historical Empathy in Secondary School Students. Unpublished Doctoral Dissertation, The University of Auckland, Auckland, New Zealand, 2012.
- Demircioğlu, İ. H. (2006). Avrupa Birliği ÷lkeleri ve Türkiye'deki tarih öğretiminin genel amaçlarının karşılaştırılmalı bir değerlendirilmesi. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (2), 133- 146. www.portal.firat.edu.tr/Disaridan/_TEMP/195/file/16-2.pdf, 21.04.2013.

- Florek, Magdalena, and Andrea Insch, "The Trademark Protection Of Country Brands: Insights Of New Zealand, *Journal Place Management and Development*, c. 1, s. 3, 2008, ss. 292- 306. www.emeraldinsight.com/1753-8335.htm, 26. 04.2013.
- Hall, John, V. John Basarin, and Leonie Lockstone-Binney. "An empirical analysis of attendance at a commemorative event: Anzac Day at Gallipoli.," *International journal of hospitality management* , c. 29, s. 2, 2010, ss. 245-253. <http://doi:10.1016/j.ijhm.2009.10.012>, 29.04.2013.
- Kan, Çiğdem, "Sosyal Bilgiler Eğitiminde Küresel Vatandaşlık." *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, c. 26, 2009, ss. 25-30.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2005.
- Liu, James. H., "History And Identity: A System Of Checks And Balances For Aotearoa/New Zealand." 12th International LAB Meeting- Summer Session 2008, ss. 69-87. www.eutophd.it/html/_onda02/07/PDF/12th_lab_scientificmaterial/jodelet/liu_nz_2005.pdf, 26.04.2013.
- Macleod, Jenny, "The Fall And Rise Of Anzac Day: 1965 and 1990 Compared." *War & Society*, c. 20, s. 1, 2002, ss. 149- 168. DOI: <http://dx.doi.org/10.1179/072924702791202935>, 26.04.2013.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) 10. Sınıf tarih öğretim programı, 2010. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72>, 25.04.2013.
- Montgomerie, Deborah, "Twentieth Century New Zealand War History At Century's Turn." *New Zealand Journal of History*, c. 37, s. 1, 2003, ss. 62-79. www.nzjh.auckland.ac.nz/docs/2003/NZJH_37_1_07.pdf, 26.04.2013.
- Morais, Duarte B., and Anthony C. Ogden, "Initial Development And Validation Of The Global Citizenship Scale.," *Journal of Studies in International Education*, c. 15, s. 5, 2011, ss. 445- 466. <http://jsi.sagepub.com/content/15/5/445>, 25.04.2013.
- Ozan, R. *Sosyal Bilimler Liselerinde Tarih Eğitimi*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, YOK Veri Tabanı. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2007.
- Özkan, G. 2008- 2009 Öğretim Yılında Yürürlüğe Giren Ortaöğretim 9. Sınıf Tarih Öğretim Programının Öğretmen Ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, YOK Veri Tabanı, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2011.
- Özlem, Dogan. *Tarih Felsefesi*. Anahtar Yayınları, İstanbul 1984.
- Rendle, Steve, "Gallipoli? Isn't That Somewhere in Italy?," *Dominion Post*, 25 April, 23. 2003. www.wahta.net/history-teaching-in-the-news.html, 29.04.2013.
- Sheehan, Mark, "'Defending The High Ground' The Transformation Of The Discipline Of History Into A Senior Secondary School Subject In The Late 20th Century: A New Zealand Curriculum Debate." Published PhD Thesis, Massey University, New Zealand, 2008. <http://mro.massey.ac.nz/bitstream/handle/10179/728/02whole.pdf?sequence=1>, 29.04.2013.

- Sheehan, Mark, "The Place Of 'New Zealand' In The New Zealand History Curriculum.," *Journal of Curriculum Studies*, c. 42, s. 5, 2010, ss. 671- 691. <http://dx.doi.org/10.1080/00220272.2010.485247>, 29.04.2013.
- Şimşek, Ahmet, "Türkiye'de Tarih Eğitiminin Ulusallığı Ve Avrupa Merkeziliği.," *Türk Sosyal Araştırmalar Dergisi*, c. 11, s. 1, 2007, ss. 9- 38. www.tsadergisi.org/tsadergi/arsiv/nisan2007/01.pdf , 21. 04.2013.
- Turgut, S. *Ortaöğretim 10. Sınıf Tarih Ders Kitabının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, YOK Veri Tabanı, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2011.
- UNESCO Arşiv Katalogu, United Nations Office at Geneva, Intellectual Cooperation and International Bureaux Section, 1919- 1946, 2013. www.biblio-archiv.unog.ch/Detail.aspx?ID=408, 21.04.2013.
- Yeni Zelanda Öğretim Programı, 2007. <http://nzcurriculum.tki.org.nz/Curriculum-documents/The-New-Zealand-Curriculum>, 25.04.2013.
- Yeni Zelanda Tarih Öğretim Programı, 2010. <http://seniorsecondary.tki.org.nz/Social-sciences/History>, 29.04.2013.
- Yurtseven, Huseyin Ridvan and Dilek Donmez, "Measuring And Managing Service Quality Of ANZAC Day As A Cultural Heritage Event.," 2005 www.neumann.hec.ca/aimac2005/PDF_Taxt/YurtsevenH_DonmezD.pdf, 29.04.2013.